

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt VI. Immodica & stulta diuitiarum cupiditate homines iram,
vindictamq[ue] Dei & diuitiarum amißionem promereri: quamquam ex hac
amißione nemo de beat iudicari.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

Arnob. lib. 4.
aduersus
Gent.

nemo pro lactuca comedit: aurum tot titulis noxium homines adhuc gestiunt deuorare? semper famelici, numquam satiandi. Et, quod peius est, in ipso morbo, se sanos esse rati. Nullum enim ex omnibus inuenies, qui se auarum esse fateatur; plurimos tamen, qui sint sub hac idolorum seruitute; nec enim Numinum, sed idolorum. *Qui est enim, ait Arnobius, qui credat esse deos Lucros, & lucrorum consecutionibus præsidere, cum ex turpibus causis frequentissime veniant, & aliorum semper ex dispendijs constant?* Et paulò infra. *Quis deam Pecuniam esse credat, quam, velut maximum Numen, vestra indicant littera donare annulos aureos, loca in ludis atq; spectaculis priora, honorum suggestus summos, amplitudinem magistratus, & quod maxime pigri ament, securum per opulentias otium?* Auari hanc Ethnicorum insaniam ab inferis reuocant; Deum verum spernunt, nummum pro Deo colunt; & hinc non solùm stulti, verùm etiam impij; qui oderunt, quod colendum, & volunt, quod execrandum.

C A P V T VI.

Immodica & stulta diuitiarum cupiditate, homines iram, vindictamq; DEI, & diuitiarum amissionem promereri: quamquam ex hac amissione nemo debeat indicari.

I;

On contemnendæ sunt parabolæ, apud Syros olim frequentatæ, ab ipso Seruatore nostro vsurpatæ, & à SS. quoque Patribus adhibitæ ad declarandas rerum veritates, quæ in similitudine explicatiùs planiusq; perspiciuntur. Itaque inter parabolas numero, quod Beda his verbis narrat. *Est avis quedam in India partibus, prope solis ortum, viginti alas habens, cuius voce audita, omnes somno & sopore sopiuntur: cuius vox per mille passus auditur. Huius avis magna vocabulum est Goballus. Est autem lapis in mari Oceano miri decoris, qui aliquoties apparet, aliquoties verò arenis praoperitur. Hac autem avis cum auiculam genuit nimis pulchram ac sonoram, videns lapidem in mari, sereno die, radiantem, illius desiderio rapitur, & volat, ut capiat eum, qua dum adhuc alas extendit, lapis arenis tegitur. Est autem cetus in mari magnus valde, qui cum viderit Goballum ad lapidem volantem, statim accurrit ad nidum huius, & auiculas*

Ven Beda in
Collectaneis
SS. PP.

culas auferens deuorat : & veniens Goballus in aestu nimis recurrit ad
 nidum, quoddam solatium sui laboris putans reperiturum : & inueniens
 nidum vacuum, sepius clamat : ita ut non solum ingentes lachrymas fun-
 dat ; sed & omnes, qui eam audiunt, se à lachrymis cohibere non possint.
 Tunc se ipsum in profundum mergit, & moritur. Et tu homo Goballus
 habens naturam decoram nimis, qua generat sapientiam venustam. La-
 pis autem in mari, amor diuitiarum est, qui seducit hominem : & relicta
 sapientia, volat ad diuitias congregandas. Cetus autem in mari stulti-
 tia est, qui auferit sapientiam simul cum diuitijs. Stultitia nascitur, &
 homo perdit sapientiam, perdit diuitias, & infelici rapitur morte. Ita
 quidem stricte, sed congruè parabolam hanc exponit venerabilis
 Pater. Verè enim Goballo similis est homo, cui plurimas alas de-
 dit Deus, quibus ad cælum euolet. Nam & per orationem, eleuata
 mente ; & per ieiunium extenuato ac agiliore facto corpore ; &
 per eleemosynas ; & denique, quot sunt beatitudines, per tot
 alas potest ad cælum euolare ; nec non & per pœnitentiam, perq̃
 amorem Numinis, perq̃ue omnia diuina sacramenta. Sæpe vox
 eius longè latèq̃ue auditur, quæ alios sopit, instar Sirenum, aut
 instar nutriculæ ad cunas cantantis. Cum enim alioqui alij cla-
 mantium vocibus excitentur, Goballus iste ita de thesauris diui-
 tijsq̃ue blandè loquitur, vt alij, lenocinijs illius sopiantur, iuxta
 illud : *Dormierunt somnum suum viri diuitiarum*, in quibus quan- Psal. 75-6.
 tumcumque anxij & laborantes, sibi tamen acquiescere videntur.
 Cur autem amor diuitiarum lapidi comparatur? Nimirum, quia
 animam cælo natam deorsum ad terrena trahit & aggrauat, vt si
 suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum
 maris. Amor autem ille diuitiarum aliàs occultitur, aliàs manifestè Matth. 18, 6.
 apparet, & videtur multis splendere aded, vt eos excæcet, & stul-
 tos efficiat, priuetq̃ue omni sapientia miserandum in modum,
 meritò deplorandos. Denique Goballus iste seipsum in profundum
 mergit, & moritur. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentatio- 1. Tim. 6, 9.
 nem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nocua, qua
 mergunt homines in interitum, & in perditionem Radix enim omnium
 malorum est cupiditas ; quam quidam appetentes errauerunt à fide, &
 inseruerunt se doloribus multis.

Quanta hæc auaritiæ deceptio est? dum sibi sapere videtur,
 I 2 stultescit;

II,

stultescit; dum coquit fraudem, perdit fidem; dum delicias procurat, incidit in spinas; quæ velut Charybdis semper vorat, nunquam satiatur; de pauperum peculio semper egentior; de præda innocentum rapacior; & si cetera deessent, hoc solo nomine execranda, quia quò potentior, eò est sceleratior. *Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Neque malum culpæ duntaxat ex hac radice germinat, sed etiam malum pœnæ. Estque primò hæc ipsa magna auaritiæ pœna, esse malarum libidinum, & vitiorum omnium procuratricem; esse seminatricem tentationum; esse textricem laqueorum diaboli; esse causam eorum, *quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Secundò tamen etiam innumeris hominem curis, & miserijs flagellat. In quem finem Simplicius ait: *Auari totum vita tempus circa lucra laborantes cum consternatione, vigilijs, ac formidine semper adiuncta, nullum usum, nullam delectationem a pecunijs capiunt, & quam hac fuerit iustior ac vberior pœna? Tertio, quod pauci agnoscunt, tum maximè diuitibus metuendum est, cum maximè sibi videntur esse felices. Siquidem fortunantur etiam aliquando pessimi ad infortunij maioris apparatus. Numquam tuta est felicitas fontium. Per somnium quidam fur monitus discedere a muro, recedens vidit statim corruentem. Putabat jam gratum Deo furtum, donec aliter edoctus vidit se reservari cruci. Quare sæpe maxima ira Dei est, locupletare malos, & licet festiuo supplicio, satis sentit. Quia dum prodit quasi ex adipe iniquitas eorum, flammis acrioribus reservantur.*

Simplic. in
Enchirid.
Epieteti.

Ioan. Euseb.
Nierenber-
gius in Theo-
politico. c. 9.

III.

Quartò tamen iras cælestes prouocant, vt, in quo peccant, in eo ipso puniantur. Dum diuina Nemesis opes malè congestas diruit, & ianuam furi, viam hosti aperit. Sæpe enim auaris eripiuntur opes, vt quibus cupido augebatur diuitijs, pauperie minuatur. Et quia ab incunabulis egestati assueti plerumque inopiam patientijs ferunt, quàm ferre didicerunt; illi autem qui in abundantia enutriti, prouidentiam Numinis accusant, quando spoliantur; cum pœnam non agnoscant quam se putant non meruisse, detegenda sunt hîc altiùs consilia diuina ex litteris diuinis. Apud Ieremiam ita loquitur Dominus: *Et transibunt domus eorum ad alteros, & agri, & uxores pariter: quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus. Cur extends manum tuam, ô Deus?*

Ierem. 6. 25.

Respon-

Respondet ibidem: *A minore quippe usque ad maiorem omnes auaritia student: & à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum.* Appetuntur opes ardentissima siti, ad explendas ferè voluptates, aut ad diuitiarum iactantiam, hinc meritò subducuntur, tamquã ligna incendijs. *Argentum eorum foras proicietur, ait apud Ezechielem Deus, & aurum eorum in sterquilinum erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos, in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum, & simulachrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiã: & dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impijs terra in prædam, & contaminabunt illud.* Impij vocantur hostes, quia, etsi apud eos non sit moderatior amor habendi, sed multò flagrantior, vult suos Deus aliena auaritia castigare: vt dum aliorum violentata lamentantur cupiditatem, suam quoque agnoscant. Diripit eos hostis, quia fortior; at & ipsi pauperes diripuerunt, quia fortiores fuerunt. Amittunt iure, quod iniuria acquisuerunt. Venatio leonis onager in silua, sic pascua diuitum sunt pauperes. *Sedet in insidijs, cum diuitibus, in occultis, vt interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Insidiatur, vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum. Segetes & melle, labores & sudores pauperum, præda sunt diuitum. Exurge Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliuiscaris pauperum. Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. Neque enim quibus cælum promisit, eorum prædones dimittet impunitos. Stat ad iudicandum Dominus, & stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet, cum senibus populi sui, & principibus eius: Vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?*

Hoc æquum esse, sapienter Metellus Numidicus, in censura, populo demonstrauit his verbis: *Dij immortales plurimum possunt, sed non plus velle debent nobis, quam parentes; si pergunt liberi errare, bonis exheredant. Quid ergo nos à dijs immortalibus diutiùs expectemus, nisi malis rationibus finem facimus? Iisdem deos propitios esse aquũ*

Ezech! 7. 19.

Psal. 9. 30.

Isa. 3. 13.

IV.
A Gellius l. 1.
Noct. c. 6.

est, qui sibi aduersarij non sunt. Qui ergo opibus, quas à Superis habent, Superos offendunt, digni utique sunt, ut exheredentur. L. Sylla, victo ad Chæroneam Archelao Mithridatis duce, Thebanos, qui cum Mithridate fecerant, dimidio agri multauit. Et passim Romæ, qui pro criminibus grauioribus supplicio censebantur afficiendi, illorum quoque bona, ob criminis detestatione, publicata fuerunt. Sic domini supplicium, bonorum publicatio sequebatur. Vnde, Tarquinio rege eiecto, ager, qui Tarquiniorum quondam fuerat, Marti dicatus, *Campus Martius* dictus est. C. Cassij domus, cui ob affectati regni crimen dies perduellionis dicta fuit, euersa, area ante Telluris ædem facta est. Domus præterea M. Manlij Capitolini, quæ quondam in arce fuerat, qui suspicionem regni poenas dedit de saxo deiectus, ædes atque officina Monetæ fuit. Cùm Marcellus quidam nequam & criminofus, qui in ganea & lustris vitam egerat, propter latrocinia sordesque vitæ, capitali supplicio poenas dedisset, bonis publicatis, in ipsius domo ab Emilio & Fulvio censoribus macellum, vbi obsonia venderentur locum extractum ferunt. P. Clodius Tribunus plebis Ciceroni in voluntarium exilium fugienti aqua & igni interdixit, eoque exterminato, villas eius incendit, domum incremavit, & aræ ædem Libertatis inædificauit, reliqua bona hastæ subiecit, quæ quotidie proclamauit. Themistoclem, ut supra memini, cùm in adolescentia minùs probatis moribus esset, proprij parentes exheredarunt. Hoc homines faciunt: hoc faciunt parentes: quia & domini, qui ignauis seruis, & duces, qui militibus fugitiuis stipendium subducunt. Et Deus parcat, cùm videt eos, quos omnibus bonis circumuallauit, tam improbos & ingratos, iniustitiaq; plenos? immò ipsis bonis in malum abutentes?

V.

Apud mortales sanè opulenti, licet maximè rei, plerumq; euadunt, vel quia iudices pecunia corrumpit, vel quia terret auctoritas; & certè, *si possibile esset in diuites vindicta procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos*, ait S. Chryostomus, *sed cum omnibus malis suis hoc malum habent diuitia, quòd in malignitate peccantes ab ultionibus eruant.* Apud omnipotentem autem iudicem, quem nihil latet, nihil terret, nulli diuites effugiunt poenā quam meruerunt. *Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.* Bonus relinquit

Plutarch. in Syll.

Idem in Poplicola.

Alex. l. 3 c. 23.

Plutarch. in Cicer.

Prob. in Themistocle.

S. Chryst. in ep. ad Hebr. serm. 2.

Prou. 13. 21.

linquit heredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris. Sic diuina æquitate Ægyptiorum diuitiæ translata, diuque per Ægyptios iniquissimè pressis data sunt Israelitis: ac paulò antè iisdem Ægyptijs magnæ clades illatae sunt, & percussit grando in omni terra Ægypti cuncta, qua fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum: cunctamq; herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit. Quod & per locustas & per alias plagas fecit. In nouo quoque Testamento permisit Christus dæmonibus intrare in gregem porcorum, & ecce impetu abijs totus grex per praeceptum in mare, & mortui sunt in aquis. Ecce dator bonorum permisit hominū hosti ut tantum damnum inferret, gregem totum vno impetu perditum iret. Quid ita? Quia, ut ait Iansenius, Geraseni erant Israëlita, quibus lege prohibitum erat, carnes porcinas manducare; quare contra legem suam, & Dei voluntatem, gregem porcorum alebant. Iniustam igitur possessionem iustè dissipauit. Filio quoque prodigo, nonnè profuit, quia cepit egere? Idcirco enim in se reuersus, dixit: *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum.* Quàm multi redeunt ad Deum, cum paupertatè sentiunt? Quàm multi, qui antea delicijs abundabant, neque ante, neq; post prandia, aut cœnas dignati sunt benedictionem à Deo exorare, aut ei gratias agere? spoliati autem quanto nunc affectu dicunt: *Panem nostrum supersubstantialem, seu quotidianum, da nobis hodie?*

Exod. 9, 25.

Matth. 8. 32.

Luc. 15. 17.

Matth. 6. 11.

VI.

Et quoniam diuites, cum se satis habere existiment, non admodum frequenter aut feruidè orant: *Panem nostrum quotidianum, da nobis hodie*; illud saltem prouidit Deus, ut pauperes, qui ab illis stipem accipiunt, pro illis orent. Quia verò saepe contrarium accidit, ut non pauperes à diuitibus, sed diuites à pauperibus accipiant, siue per vim, siue per fraudem; mutatur quoque genus orandi, & pro benedictione maledictio à Deo petitur, & impetratur. Audit enim clamores pauperum Deus; & voces lamentantium nubes ac caelum penetrant. Hac de causa euersum est olim à barbaris Romanum Imperium, tunc nimirum, quando in capite delictorum fuit auaritia. Ea scilicet erant vota, ea preces egenorum; quod Saluianus testatur. *Iam verò illud, inquit, cuiusmodi aut quam grame; genere quidem dispar, sed iniquitate non dispar: nisi forte*

Saluian. l. 7.

p. 72.

forte

fortè in hoc diffar, quia maius: proscriptiones dico Orphanorum, viduarum afflictiones, pauperum cruces; qui ingemiscetes quotidie ad Deum, finem malorum imprecantes; & quod grauissimum est, interdum vi nimia amaritudinis, etiam aduentum hostium postulantes, aliquando à Deo impetrauerunt, vt euerisionem tandem à barbaris in commune tolerarent, quam soli antè à Romanis tolerauerant. Legantur veterum annales, inspiciantur historia: cælum, terra, omnia elementa, reperientur pro Deo pugnasse, atque diuitias impiorum pessum dedisse. Cedrenus refert, initio Imperij Michaëlis Paphlagonis, grandinem impetu intolerabili delatam, non frugiferas modò sterilesque arbores confregisse, sed domos quoque deiecisse, & templa ac segetes vitesque solo allisisse. Vnde summa sterilitas effecuta. Sub Iuliano Imp. apostata, Alexandria maris astu sic inundata est, vt eo in locum suum regresso, in rectorum tegulis scaphæ marinæ sint repertæ. Diem eum, quo recessit, inter anniuersarios sacrum deinceps celebrarunt Alexandrini, & Deo pro liberatione gratias egerunt, qui cum homine malo malam quoque, abduxit tempestatem, quam is ipse adduxerat. Quod plerumque fit. Nam, vt Sigonius scribit, Anno salutis 589. Italia ab Authari Longobardorum rege miserè afflictâ, quasi affligentis delicto contaminata balneo indigeret, continuis imbris, Octobri mense cælò effusus, tanta aquarum illuuius Italiam totam inuasit, quantum post antiquum diluuium nulla hominum, aut litterarum memoria prodidit. Nam exundantibus amnibus non campi solùm passim in stagna conuersi, & vix itineraque confusa sunt, sed tecta etiam subruta, atque homines passim, pecudesque nullo discrimine perierunt. Veronæ Athesis amnis ita creuit, vt aqua ad ædem D. Zenonis peruenerit. Quod verò pro insigni miraculo S. Gregorius scripsit, Authari ipso rege spectante, aqua apertis templi januis irruens, templum tamen ipsum non iniit: & paulatim crescens vsque ad fenestras, quæ proximæ tecto erant, euasit. Qui verò in templo remanserunt, cum elabi inde non possent, aquam tamen ad januam templi venientes hauriebant, neq; ab eius impetu aliquid noxæ accipiebant. Ea ædès fuit, quæ hodie in ripa Athesis sita Oratorium S. Zenonis vocatur. Templo ipso incolumi, tamen muri vrbs vi aquæ multis in partibus subrui prociderunt. Quin etiam

Niceph. l. 10.
cap. 35.

Carol. Sigon.
lib. 1. de regn.
Ital.

etiam Romæ Tyberis exitu Octobris adeò intumuit, vt super moenia scandens altiores quoque vrbs regiones latè omnes obsederit. Itaque non solum innumerabiles domos subuertit, sed horreis etiam Ecclesiæ deturbatis frumenti numerum ingentem corrupit. Quodque homines nouo stupore defixit, magna serpentum turba cum ingenti dracone, secundo flumine, in mare delapsa, quæ post falsis fluctibus hausta, & ad litus eiecta intuentibus omnibus memorabile spectaculum edidit. Quot tunc terræ fructus, quot iumenta & alia animalia, quot vestes, quot domos, quot thesauros putemus perijsse? quemadmodum & in alijs similibus pluribus eladibus, de quibus in libro de Mundo & Mundi partibus egi. An frustra Deus tales plagas immisit? Digni erant homines, priuari opibus, quarum abusu dignis Deum honoribus priuauerunt.

Neque rex tantum in causa fuit, quo diuinus iudex fortè tamquam flagello vsus est, sed sæpe populus ipse oppressus, à Superioris eiuscemodi poenas extorsit, sæpe etiam meruit, neque rarò, vt communi clade plederentur, omnes à summo ad imum peccauerunt. A summis incipiamus. Tales enim Iudæorum principes describit Isaias his verbis: *Canes impudentissimi nescierunt saturitatem, quantumcumque edant, bibant, corradant, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam, nec interrogauerunt, quid fas, quid nefas esset, ab ouibus exigere: omnes in viam suam declinauerunt, unusquisque ad auaritiam suam, à summo vsq; ad nouissimum.* Summi vt nouissimos degluberent; nouissimi vt summos deciperent, atq; ita vtrimque fierent rei. Domi bellique, in curijs & castris auditur vox illa: *Venite, sumamus vinam, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multò amplius.* Hinc ventres pinguedine & omento lorricatos ferre nec validissimi equi possunt; Sellæ ipsæ, in quibus pergræcantur isti Bacchi potiùs, quàm Martis alumni, rumpuntur; & plura pocula, quàm telà circumferuntur; plura conuiuia, quàm prælia numerantur; splendor argentum in mensis, ferrum rubiginæ sorder in vaginis. Hæc vita sine diuitijs non agitur; diuitiæ non sufficiunt, nisi militibus decedat, quod ducibus accedit. Eunt igitur milites, & rusticos deprædantur; duces, vt sit sicut hodie, sic & cras, & multò amplius, militum stipendia interuertunt. Ita non ad præliandum, sed ad spoliandos miseros animantur. Sic merentur,

VII.

Ita. 56. 11.

III

K.

tur,

Matth. 7. 2. tur, quod alijs faciunt, pati vicissim, juxta illud: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Hoc est, quod per Prophetam innatur Dominus: *Va qui pradaris, nonne & ipse pradaberis?* Hoc est, quod multi iniuste lamentantur, quando omnia plaustra, & prax, quas multis annis comportarunt, in hostium manus incidunt, repente è Crœsis Iri & Codri facti. Neque militiæ duntaxat ista, sed etiam domi contingunt; vbi potentes nonnulli soli volunt terram possidere, quæ egenis gementibus, & pauperibus oppressis se debet desolata. Nam idcirco potentes Dominus sinit vastari. Michææ testimonium audi: *Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum eius: virum & hereditatem eius.* Idcirco hac dicit Dominus: *Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.* Tempus planè pessimum, quo per mille fraudes agri, horti, ædes, totæ hereditates inuaduntur, & iura omnia seponuntur; nullâ reuerentiâ maiorû, nullo respectu fundatorum; nullo metu Dirarum, quas priuilegiorum à se datorum violatoribus proaui, aui, parentes sunt imprecati. Quorum tanta fuit pietas in destinando, tanta liberalitas in largiendo, tanta sollicitudo in prouidendo, vt eorû maledictiones & imprecationes meritò exauditæ, in filios ac nepotes adducantur; qui dum auferunt, quod eorum progenitores cœnobijs, templis, ædibus & viris Deo sacratis, denique ipsi Deo consecrârunt, digni sunt, vt & quæ bonis titulis habent, amittant. *Va qui pradaris, nonne & ipse pradaberis?* In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Nam illi, qui vobis Deum placare, qui preces, qui sacrificia pro vestra incolumitate offerre deberent, oppressi, victu, vestitu, rebus ad vitam necessarijs priuati, dum manus ad cælum tendunt, & causam suam agunt, vos si non verbis, tamen egestate sua accusant. Fames, sitis, nuditas, quidquid pro illis clamat, contra vos clamat. Si enim, Domino vetante, in crastinum solliciti esse non debetis, cur avaritia vestra in annos, in sæcula cumulat thesauros? cur, vt posteris vestris bene sit, malè vos agere vultis? Tantusne est in vobis posteritatis amor, vt velitis filios vestros damnatione parentum fieri fortunatos? immò infortunatos?

VIII.

Siquidem paupertas sæpe iustissima pœna est avaritiæ. Quasi qui

si qui oleo incendium vult extinguere, ita desipit, qui vult, iniustis pecunijs, suam imminueret paupertatem; iustâ enim Dei poenâ illam augebit, benedictione diuina subtracta. Sed præcipuè amittit etiam sua, qui ad se trahit bona Ecclesiarum, ea enim alijs apposita etiam iustis bonis, id agunt, quod accipitris pennæ appositæ pennis columbarum. Dicuntur siquidem hæ ab illis mirabili vi naturæ consumi. Clarissimo id exemplo ostendit Sanderus, qui refert, Anno Christi 1543. quo argenteus nummus, in Anglia, purgatissimus, ab Henrico VIII. in æreum conuersus est, manifestâ Dei vindictâ, rapinas sacrilegiaq; regis esse punita. Erant in Anglia ingentes monasteriorum thesauri; & vel decimarum pars auarissimi cuiusque regis mentem explere potuisset, nisi insatiabilis omnino cupiditas fuisset, ac fundo casuisset. Igitur Henricus, cum thesauros ubique omnes, cum cruci argenteas, aureas, omniaq; sacra vasa, cum altarium ornamenta, cum omnem suppellectilem mille partem monasteriorum, cum omnia prædia, fundos, fructus, jura & actiones in suam potestatem redegit; cum præterea decimas, & annatas omnium beneficiorum, per uniuersam Angliam, exigeret; & ad eò, cum ipsum plumbum, ligna, atq; lapidos monasteriorum ubiq; venderet, ex eoq; debuisset in æternum omnia ciuibus suis tributa & uectigalia remississe (id quod se facturum simulabat, ut cines eò libentius in monasterijs euertendis ipsius libidini assensum praberent) immò cum deberit quocumq; Christiani orbis rege argento præsertim & auro ditior extitisse: adeò tamen in contrarium ea res, ex Dei iustissima voluntate, cecidit, ut multò pauperior intra paucos annos, post expilationem istam, fuerit, quàm unquam antè aut ipse, aut maiores eius fuerunt. Quin illo solus plura tributa & uectigalia ciuibus suis imposuit, quàm omnes simul reges, per quingentos ante annos, fecerunt. Cumq; stantibus adhuc monasterijs, vulgò pseudoangelici iactitarent, neminem, in Anglia, pauperem (mendicum) deinceps fore, si semel claustra sacra diruoperentur, & thesauri, quibus Abbates incubarent, prædiaq; & agri, quibus pauci jam monachi alerentur, in manus plurimum deuenirent; adeò nihil eorum reipsa extitit, ut pro singulis, qui antea ostiatim victum quaritabant, nunc viginti ad minimum, non modò idem vita genus sequantur, sed etiam, quod miserimè quaritant, interdum vix inueniant. Hæc Sanderus.

Nicol. Sande-
rus de
Schismate
Anglicano
Anno 1543.

IX. Video, quàm periculosa res sit, hinc epimythion addere. Nihil magis magnus est numerus humana diuinis, terram celo antefertentium, & non iam, *primum regnum calorum quarentium*, sed *rationali Status*, ut vocant, omnia subijcientium. Apud quos, *virtus post aurum*, Ecclesia post marsupium sequitur; apud illos religio Reipublicæ, & quæ Dei sunt, Cæsaris, non quæ Cæsaris, Deo debent seruire. Nimirum atheorum hæc sunt principia, & eorum fundamenta, qui omnia pecuniæ causa faciunt, & existimant, religionem, ad terrores duntaxat populi, esse excogitatum. Cùm ergo religionem & res Ecclesiæ nihili faciant, magisque temporalia bona ament, quàm æterna; facillè res Deo dicatas suis utilitatibus accommodant, atque honestatē omnē postponunt commoditati. Nemo ex his est, qui non *addit super peccata sua blasphemiam*, ut in Iobo dicitur, & prætextum inuenit, quasi Ecclesiastica libertas commodis secularium, & non potius hæc seruire debeant Ecclesiastica libertati. Contra hanc utilitatem tam noxiā quisquis, vel in curia consulit, vel in concione disserit, vel in libris scribit, dicitur seditionem excitare. Usque adeo impietas inualuit, ut etiam publica illius patrocina suscipiantur, & poenam timere debeat, qui eam impugnat. Sed nondum eò progressi sunt Principes Catholici, quibus mens est generosa, & Deus charior, quàm nummus, ut pecuniam conscientiæ posthabeant. Illis ergo exemplum Henrici regis fidentissimè potest inculcari, qui tota ad se trahunt Christi patrimonia; qui nullum inter sacra & profana faciunt discrimen; immo à Dei seruis, plura exigunt, quàm à secularibus; eosque sinunt famere, cùm ipsi quotidie ad vomitum usque epulentur; nec antè desistunt, quàm eos migrare ac solum vertere compellant. His, inquam, exemplum regis Henrici sapius est recensendum, ut intelligant, non modò viam ad pecunias non esse, per spolia Ecclesiarum; verùm etiam opes certius non amitti, quàm si de patrimonio Christi, per varias artes ac prætextus, accumularentur. Nos Deo, non Deum nobis seruire oportet. Quare neque, ut nostræ fortunæ & thesauri augeantur, minuenda sunt, quæ maiores ad animæ suæ emolumentum, Deo donauerunt. Illi dando Ecclesijs semper locupletiores effecti sunt, hic modus est perueniendi ad diuitias. Qui autem Ecclesias, qui monasteria,

maſteria, qui ades ſacras ſpoliauerunt; neque ſpolia retinuerunt, & inſuper etiam, quæ antè habebant, perdiderunt. Quia, vt in prouerbijs eſt, *Peccatores perſequitur malum; & iuſtis retribuentur bona. Bonus relinquit hæredes filios, & nepotes: & cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris.* Prou. 13: 21.

Atque vt ad noſtros mores veterum exempla comparemus, nonnè quod olim ſtatum Imperij, in occidente, per barbaros euerſit, id ipſum quoque noſtra ætate fieri audimus, videmus, experimur? Non igitur mirandum eſt, ſi pœnas ſimiles inſigi videamus, vbi paria ſunt delicta, Vbi peccata peccatis æquantur, debent etiam clades cladibus æquiparari. Quid enim iuſtus iudex & mundi Reſtor agat, ſi ſummam in tribunis & centurionibus videat cupiditatem, quam meritò ſummam eſſe oſtendit ſumma crudelitas? Quemadmodum enim militum auaritiã prodit rapacitas, quæ ſine miſericordia obuios quoſque in via ſpoliat, domi expilat; ita & milites militum prætores, fame emori ſinunt, ſi vel commeatum, vel ſtipendia negant, & eos tamen excubare, vigilare, vitam & ſanguinem exponere cogunt. An Deus impune ſinat ire tot nomina exactionum, contributionum, & familiarum, & familiarium? morionum, ludionum, lenonum, & meretricum? tot ſtabula equorum, aſinorum, canum? vt ad venandum, non bellandum exiſſe putes. Abominatur hæc Dominus, & omnes participes, omnes conſcios iuſtiſſimè ſinit diuitijs excidere, quæ rarò tranſeunt ad tertium hæredem. Quid quòd multi nobiles, multi præfecti, multi in alijs officijs poſiti duri ſunt & contumelioſi in ſuos ſubditos, quos tondere, quàm regere malunt. Hinc & illos hoſtis omnibus fortunis exiit, non rarò etiam vitã. Quia & Deus plures ex improuiſo aufert. Hinc cum maximè opes intuito putant, cum dicunt animæ ſuæ: *Anima habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare;* tolluntur, rapinis ſuis non fruuntur; & ad ſupplicia luenda rapiuntur. Quid quòd neque ciues, neque opificeſ, neque coloni ſemper opibus ſuis digni ſunt, quas per artes malas, per fraudes, per mendacia, per furta, acquiſuerunt? Nonnè iuſtus eſt Deus, ſi malè parta malè perdat? ſi hoſtibus ſuis hoſtes immittat? ſi ignes accendat & incendia ſuſcitet? ſi aquas congreget & diluuiã explicet? ſi

X.

Luc. 12. 32.

procellas multiplicet & naufragia procuret? Si muscas, si erucas, si locustas producat & omnia vastet? deniq; si grandine lata lata boumq; labores percutiat? hostes suos in his omnibus percutit; auariciam plectit, docetq; beatam vitam, in auro & argento non reponendam. Deniq; qui saepe immiti cahinno mendicos irriserunt, aut à se vacuos dimiserunt, iustissimâ Numinis sententiâ incidunt in paupertatem, vt & risum ac sarcasnum experiantur, iuxta illud: *Iacebunt mali ante bonos: & impij ante portas iustorum.*

Prov. 14. 39.

XI.

Hæc cum ita sint, neque habent causam vt diuitias appetant, qui non habent; neque vt defleant, qui amiserunt. Dei enim nutu & acquiruntur, & amittuntur. Itaque omnia ista nobis

Senec. ep. 81.

accedant, non hæreant: vt si auferantur, sine ulla nostri laceratione discedant. Vramur illis, non gloriemur, & usamur parè tamquam depositis apud nos; quæ si repetantur, sine dolore dimittamus. Non enim malis tantùm bona hæc auferuntur, aut dantur; sed etiam bonis. Vnde & supplicium aliquando, & beneficium est, auittere; sicut poena vel præmiâ, adipisci. Nemo igitur, si spoliatur, iudicari debet, quasi meruisset spoliari. Alia sunt dona que dat Deus

St. Augustin.
in Psal. 66.

& inimicis suis, ait D. Augustinus, alia que non seruat nisi amicis suis. Quæ sunt dona, que dat inimicis suis? Ea qua numeravi. Non enim soli boni plenas habent domos rebus necessarijs; aut soli boni vel saluti facti sunt, veb ab egritudine conualescunt, aut soli boni filios habent, soli boni pecuniâ, soli boni cetera apta huic vitæ temporali atque transeuntia. Habent hæc & mali, & aliquando desunt bonis, sed desunt & malis, & plerumq; istis magis quàm illis, aliquando illis potius abundant. Permixta ista temporalia Deus esse voluit, quia si bonis solis ea daret, putarent & mali propter hæc colendum Deum. Rursus si ea solis malis daret, timerent boni infirmi conuerti, ne ista illis forte deessent. Est enim adhuc anima infirma minùs capax regni Dei, nutrire illam debet Deus agricola noster. Et paulò post. Propterea dilectissimi, vt dicere coeperam, si solis bonis darentur ista, omnes propter hæc accipienda vellent conuerti ad Deum. Rursus si solis malis darentur, timerent infirmi, ne cum converterentur, amitterent, quod soli mali haberent. Permixtè data sunt, bonis & malis. Rursus si solis auferrentur, idem ille timor esset infirmorum, nec conuenterentur ad Deum. Rursus si solis malis auferrentur, ipsi sola poena putaretur qua mali plectuntur. Quòd ergo dat ea bonis

caluzo:q

8 21

bonis

bonis, consolatur itinerantes: quod dat ea & malis, admonet bonos, ut alia desiderent, qua non habent cum malis communia. Rursus bonis auferit ea quando vult, ut interrogent se de suis viribus: & inueniant se qui fortè latebant se, utrum iam possint dicere; Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum esse, sit nomen domini benedictum. &c. Quemadmodum igitur qui diuitias amisit, existimare debet, eas in manu Dei fuisse, qui dum subtraxit data, non subtraxit datorem, sed vel ea subtraxit, quæ ipse calcabat, vel quæ præposterè adorabat; ita quisquis videt alterum ad inopiam redactum, non illicò iudicare debet, id eum suis peccatis meruisse. Spoliatus est & Iob: num meruit spoliari? Nequaquam, sed spoliatus est, ut virtutibus ditior fieret. Ita & de alio, & nisi tibi male conscius es, etiam de te ipso cogita. *Arca exinanita est auro, cor plenum est fide. Foris pauper es, sed intus diues es. Diuitias tecum portas, quas non amitteres, etiamsi de naufragio nudus exires.*

S. Augustinus
loc. cit.

CAPVT VII.

Ipsa Vitia diuitijs pariter, & diuitibus obesse: ac proinde vel hinc opes, tamquam spinas & laqueos, habendas, immò abijciendas esse.

Nterim verum est, avaritiam avaritiæ obstare; vsque ad eò non modò reliqua illi vitia aduersantur, verum etiam ipsa se ipsam affligit, dum meretur mœsta perdere, quod inique corrasit. Ut autem plures habeat tortores, omnia ferè etiam reliqua vitia illam impetunt; immò acuum, ut in acerbiorum illius cruciatum diuitias destruant. Superbia, ut habeat, vnde se iactet, vnde pretiosè vestiatur, vnde dapsiliter epuletur, vnde habitet magnificè, vnde parasitorum & adulatorum turbas alat, vnde totas pompis aulas impleat, auara est. Hac ancilla vititur, hanc ut filiam adhibet pecuniarum collectricem; immò, ne quidquam monstro desit, hanc colit ut genitricem. Faciunt enim diuitiæ, sine moderatione amata & coaceruata, superbos; & à superbis, per vices nunc cumulantur, nunc dissipantur. Hac in vitijs rota est: ut se vicissim generant, ita vicissim quoque enervant. Quidam avari sunt, ut possint superbire; & rursus omnia dispergunt,